

7. ACHTERGRONDEN EN KENMERKEN VAN DE CHINEZEN IN DE VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

7.1 INLEIDING

Hoewel er reeds aan het eind van de achttiende eeuw Chinezen in Amerika waren, is er pas vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw sprake van een significante migratie van Chinezen naar Amerika. Deze vangt aan met de *gold rush* in Californië in 1849 en eindigt in 1882, wanneer de zogenaamde 'Chinese Exclusion Act' wordt aanvaard. In de tussenliggende periode arriveerden ongeveer 300.000 Chinezen in Amerika (Daniels, 1988:15).

Tot aan het begin van de twintigste eeuw werden er door de Amerikaanse overheid wetten uitgevaardigd die de handelingsvrijheid van Chinezen in toenemende mate beperkten en de immigratie van Chinezen in Amerika uiteindelijk onmogelijk maakten. In 1943 werd het Chinezen die wilden emigreren weer toegestaan om naar Amerika te gaan, maar het zou nog tot 1965 duren alvorens de Amerikaanse overheid besloot de jaarlijkse quota voor migranten te verruimen. Vanaf 1965 is er dan ook jaarlijks een grote stroom van Chinese migranten naar Amerika waar te nemen.

In dit hoofdstuk zal de migratiegeschiedenis van de Chinezen in Amerika in grote lijnen in beeld worden gebracht. Allereerst zal worden ingegaan op de achtergronden van de emigratie en de wijze waarop de overtocht werd gemaakt. De meeste Chinese migranten waren afkomstig uit een aantal districten gelegen in de provincie Kwantung. Bij aankomst in Amerika vestigden zij zich in de regel in groten getale in die gebieden, waar de kans op het vinden van werk het grootst was. Veel Chinezen vonden emplooi in de mijnen van Californië, maar ook waren zij werkzaam in andere beroepssectoren, bijvoorbeeld als arbeidskracht in de visindustrie, als boer of als spoorwegaarbeider.

Na afloop van de tweede wereldoorlog was er sprake van een krachtige groei van de Chinese populatie in Amerika. In de periode 1940 tot 1970 nam het aantal Chinese migranten toe van ongeveer 77.000 tot ruim 436.000 personen.

In de afgelopen decennia hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan die de positie van de Chinese bevolkingsgroep in Amerika, vergeleken met hun situatie vóór de tweede wereldoorlog, sterk hebben gewijzigd. Zo blijkt het opleidingsniveau van de Chinese populatie, ondanks het feit dat er nog steeds een relatief hoog

percentage migranten is dat weinig of geen onderwijs heeft genoten, inmiddels sterk te zijn verbeterd.

Was het aanvankelijk vooral Californië waar de Chinezen zich vestigden, tegenwoordig zijn in alle staten van Amerika Chinezen aanwezig. Zoals verderop in dit hoofdstuk nog zal blijken, kenmerkt de geschiedenis van deze migranten zich door een permanent proces van noodgedwongen aanpassing aan een zich steeds wijzigende omgeving. Telkens wanneer deze migranten een redelijke positie hadden verworven binnen een bepaald segment van de arbeidsmarkt, werden zij als gevolg van de vijandige houding van de inheemse bevolking en de daarmee gepaard gaande discriminerende maatregelen van de kant van werkgevers, vakbonden en overheidsinstanties gedwongen naar nieuwe bestaansmogelijkheden te zoeken.

Dit proces leidde er uiteindelijk toe, dat de Chinezen zich concentreerden in een aantal enclaves, de zogenaamde Chinatowns. De Chinese migranten die zich in deze centra hadden gevestigd, ontwikkelden zich in de loop der jaren tot gemeenschappen die zich kenmerken door een geheel eigen sociale organisatie en interne structuur.

De instroom van grote aantallen Chinese migranten vanaf de tweede helft van de jaren zestig leidde vervolgens tot een toenemende economische bedrijvigheid en een krachtige groei van het aantal ondernemingen. Ook blijkt dat niet alleen het aantal Chinese beroepsbeoefenaars, maar ook de diversiteit in soorten beroepen sterk is toegenomen. Aan de hand van een aantal kenmerken, zoals het opleidings- en inkomensniveau, alsook de participatie op de arbeidsmarkt, zal nader worden ingegaan op de voormalige en op de huidige positie van de Chinese populatie in Amerika.

Hoewel de nodige voorzichtigheid is geboden, zal blijken dat de positie die thans door de Chinezen in Amerika als totale groep wordt ingenomen een positief beeld geeft te zien. Voor veel andere migrantengroeperingen dienen zij zelfs als voorbeeld van een migrantengroepering die zich met succes heeft weten aan te passen aan de nieuwe omgeving.

7.2 HERKOMST EN VESTIGING VAN DE CHINEZEN IN AMERIKA

De achtergrond van de emigratie van Chinezen naar Amerika moet vooral worden gezocht in de snelle bevolkingsgroei en de verslechterende levensstandaard in China in de tweede helft van de negentiende eeuw. Er was een tekort aan landbouwgronden en de toename van uit het westen geïmporteerde goederen leidde tot verval van de lokale nijverheid, met name in de textiel (Chinn, 1969:11).

Van de andere kant oefende de ontdekking van het goud in Californië een sterke aantrekkingskracht uit op de Chinezen. Er was daar een groot tekort aan arbeidskrachten en het loon dat kon worden verdiend, was uitzonderlijk hoog. In 1851 bedroeg de goudproductie in geld uitgedrukt 55 miljoen dollar. Onder de Chinezen kreeg Californië dan ook de bijnaam 'Mountain of Gold' (Sung, 1967).

De overtocht naar Amerika vond plaats met behulp van Amerikaanse schepen. Er valt niet met zekerheid te zeggen op welke wijze de reis werd bekostigd. Zeer waarschijnlijk werd een ticket op krediet gekocht en later met rente terugbetaald. Ook was er sprake van handel in Chinese arbeiders die via tussenpersonen naar Amerika werden getransporteerd (Zo, 1975). De afschaffing van de slavernij in de negentiende eeuw leidde tot een vraag naar een andere vorm van goedkope arbeid. Als gevolg daarvan werd het zogenaamde 'contractarbeid-systeem', beter bekend als het 'koeliesysteem', ingevoerd. Tussenpersonen in China zorgden er voor dat de zogenaamde koeliedepots geregeld van nieuwe koelies werden voorzien (Mei, 1984a:220).

Tegenstanders van de slavernij die in deze gang van zaken een nieuwe vorm van slavenhandel zagen, kwamen daartegen in het geweer. Onder druk van de media stopten vervolgens verschillende Amerikaanse scheepseigenaren het transport van Chinezen. Vanaf 1862 werd deze 'handel in arbeiders' wettelijk verboden (Miller, 1969:151).

Omstreeks 1870 bestond meer dan 8% van de bevolking van Californië uit Chinezen. Aangezien het vooral ging om personen van het mannelijk geslacht was het percentage Chinese beroepsbeoefenaren nog aanzienlijk hoger.

De overgrote meerderheid van de Chinezen die naar Amerika gingen waren niet van plan om zich blijvend te vestigen. Ze kwamen daar als tijdelijke migranten, de zogenaamde *sojourners*. In dat opzicht onderscheidden ze zich niet van veel andere migranten, die eveneens naar Amerika waren gekomen om gedurende een aantal jaren geld te verdienen en vervolgens terug te keren naar het land waar ze oorspronkelijk vandaan kwamen. Het feit dat de meerderheid der Chinese migranten in de loop der jaren inderdaad terugkeerde naar China vormde echter wel een wezenlijk

verschil met andere migrantengroeperingen, waarvan slechts een (zeer) gering aantal migranten na verloop van tijd terugkeerde naar het moederland. De oorzaak daarvan moet gedeeltelijk worden gezocht in de vijandige houding van de Amerikaanse bevolking jegens de Chinezen, maar is vooral terug te voeren op de onevenwichtige verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke Chinezen. In 1880 telde Californië meer dan 70.000 mannelijke Chinezen tegenover 4.000 Chinese vrouwen. Omstreeks 1920 bedroeg het aantal vrouwen onder de Chinese bevolkingsgroep in Amerika nog steeds minder dan 10 procent (Daniels, 1988:16). Een groot deel van de Chinese vrouwen was prostituée. Vanuit China werden vrouwen en vaak jonge meisjes naar Amerika verscheept en gedwongen om in een bordeel te werken.

Het feit dat er omstreeks het midden van de negentiende eeuw sprake was van een onevenwichtige verhouding tussen mannen en vrouwen gold niet uitsluitend voor de Chinese bevolkingsgroep. Zo bestond de totale bevolking van Californië in 1850 voor slechts 8% uit vrouwen. In de daaropvolgende decennia bleek deze ratio zich voor de Californische bevolking als geheel echter te herstellen, terwijl er bij de Chinese populatie sprake bleef van een onevenwichtige situatie. Nadat in 1882 de immigratie van Chinezen werd verboden, werd deze onevenwichtige verhouding nog ernstiger verstoord. De totale Chinese populatie in Amerika kromp niet alleen in, maar vergrijsde ook. Als gevolg daarvan werden tradities en oude cultuurpatronen gehandhaafd en werd het assimilatieproces vertraagd.

De meeste Chinese immigranten in Amerika zijn afkomstig uit de provincie Kwantung (Mei, 1984:221). Het zwaartepunt van de economische activiteiten lag daar in en rond de stad Kanton, die gesitueerd was in de dichtbevolkte delta van de rivier de Parel. De voertaal was een Kantonees dialect. De immigranten in Amerika werden daarom ook wel Kantonezen genoemd, hoewel dit feitelijk onjuist is. De provincie was ingedeeld in districten. Evenals veel andere migrantengroeperingen vestigden de Chinezen zich vaak in groten getale in bepaalde gebieden, waardoor er op bepaalde plaatsen concentraties van Chinezen ontstonden. De redenen daarvoor waren van economische en culturele aard. Als immigrant ging men op zoek naar de goedkoopste plaatsen waar men zich kon vestigen. Men was geneigd om zo dicht mogelijk bij elkaar in de buurt te wonen, zodat men in de moedertaal kon communiceren, sociale contacten kon onderhouden en het voedsel dat men van huis uit gewend was, kon blijven nuttigen. Voorts was het zo dat de meerderheid van de immigranten aanvankelijk verschillende beroepen uitoefende, vaak twee tegelijkertijd. In het algemeen ging het om ongeschoolde arbeid, waarvoor weinig belangstelling bestond van de kant van de ontvangende samenleving zelf. De totale Chinese bevolking in Amerika bedroeg in 1850 rond de 4.000 personen (Coolidge, 1968:21). In

1900 was dit aantal uitgegroeid tot bijna 90.000 personen. Het grootste deel daarvan bevond zich toen aan de westkust (ongeveer 75%), terwijl de grootste concentratie Chinese immigranten (bijna 46.000 personen) was te vinden in Californië.

7.3 DE INVOERING VAN ANTI-CHINESE MAATREGELEN

Zoals hiervoor vermeld, werd in 1882 de Chinese Exclusion Act van kracht. De uitvaardiging van deze wet stond niet op zichzelf. In de jaren die daaraan vooraf gingen was er reeds sprake van een groeiend aantal anti-Chinese maatregelen (Sandmeyer, 1973:46). Aanvankelijk werden de Chinezen in Californië welkom geheten. Ze werden gezien als ijverige werknemers en aangezien er halverwege de negentiende eeuw een tekort aan arbeidskrachten was, konden ze in een behoefte op de arbeidsmarkt voorzien. De immigratie van Chinezen werd in die periode ook door de staat gestimuleerd.

In de loop der jaren veranderde de houding van de blanke bevolkingsgroep ten opzichte van de Chinezen echter geleidelijk. Het grootste deel van de blanke bevolking kende ambivalente gevoelens: enerzijds werden de Chinezen getolereerd en keek men met enige nieuwsgierigheid tegen hen aan, anderzijds waren er ook vijandige gevoelens jegens hen te bespeuren. Blanke mijnwerkers verklaarden openlijk dat er geen plaats was voor Chinezen en dat Californië toebehoorde aan de Amerikanen. Vanaf 1850 werden er vervolgens verschillende wetten uitgevaardigd die tot doel hadden om de handelingsvrijheid van de Chinezen in te perken. Zo werd in dat jaar een wet van kracht die bepaalde dat buitenlandse mijnwerkers, met wie in feite de Chinezen werden bedoeld, \$ 20 belasting per maand moesten betalen. In 1858 werd een wet uitgevaardigd die het de Chinezen verbood om Californië binnen te komen. Wie zich daar niet aan hield, kon rekenen op een hoge boete of op gevangenisstraf. In 1870 werd een wet van kracht die bepaalde, dat een ieder die een Aziaat naar Californië bracht eerst een bewijs van goed gedrag moest overleggen. De anti-Chinese houding leidde in diverse plaatsen ook tot uitbarstingen en gewelddadigheden. Zo werden in 1877 in de wijk Chinatown in San Francisco wasserijen vernietigd en gebouwen in brand gestoken. Het hoogtepunt van de anti-Chinese maatregelen werd ongetwijfeld gevormd door de Chinese Exclusion Act van 1882, waarin werd bepaald dat Chinese arbeidskrachten gedurende 10 jaar niet meer werden toegelaten tot de Verenigde Staten. Een uitzondering werd echter gevormd voor leraren, studenten, kooplui en reizigers (Tsai, 1986:66). Voorts verbood deze wet de naturalisatie van Chinese immigranten in Amerika. Deze wet werd tweemaal verlengd en aangepast,

in 1902 en in 1904. Bovendien werden in de tussenliggende jaren nog verschillende wetten uitgevaardigd die aan de Chinezen allerlei beperkingen oplegden. Zo bepaalde de 'Scott Act' van 1888 dat Chinese arbeidskrachten die de VS hadden verlaten niet meer mochten terugkeren. Op het moment dat deze wet effectief werd, hadden 20.000 Chinezen tijdelijk de VS verlaten. Ook enkele honderden Chinezen die op dat moment weer onderweg waren naar Amerika werd de toegang geweigerd.

Men zou verwachten dat met de uitvaardiging van deze wetten de anti-Chinese houding en de daarmee gepaard gaande gewelddadigheden zouden worden teruggedrongen. Het tegendeel bleek in de daaropvolgende jaren echter het geval te zijn (Chinn, 1969:25). Inmiddels waren de vakbonden namelijk uitgegroeid tot krachtige organisaties met hoofdkantoren in de grote steden. Op hun initiatief werden aan het eind van de jaren tachtig Chinese goederen geboycot en werden pogingen ondernomen om de Chinezen die zich aan de westkust hadden gevestigd, naar elders te laten vertrekken.

7.4 VERSCHILLENDE BEROEPSSECTOREN VÓÓR DE TWEEDE WERELDOORLOG¹

Het moge duidelijk zijn dat het, als gevolg van de genoemde maatregelen, voor de Chinese immigranten buitengewoon moeilijk was om in hun levensonderhoud te voorzien. In de regel waren zij dan ook vooral werkzaam in sectoren waar zij geen concurrenten vormden voor de blanke beroepsbevolking. Vrijwel zonder uitzondering ging het om slecht betaalde banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt (Thernstrom, 1981:224). Deze situatie zou voortduren tot medio de twintigste eeuw. In welke sectoren waren zij werkzaam? In het begin vonden de Chinese immigranten vooral emplooi als mijnwerker. Omstreeks 1880 bedroeg het aantal Chinezen in de mijnen van Californië bijna 15.000 personen. Dit kwam neer op ongeveer een derde van het aantal Chinese beroepsbeoefenaren in Californië. Veel immigranten vonden voorts werk als arbeider bij de bouw van de transcontinentale spoorweg. Naar schatting 10.000 Chinese arbeiders zijn bij de aanleg daarvan betrokken geweest. Na de voltooiing ervan in 1869 werden vrijwel alle arbeiders ontslagen. Ping Chiu (1963) heeft onderzocht in welke arbeidssectoren de Chinezen in de periode 1850 tot 1880 in Californië werkzaam waren. Op grond van de hem beschikbare gegevens kwam hij tot de volgende percentages. In tabel 7.1 worden deze weergegeven.

¹ Voor zover niet nader gespecificeerd, zijn de gegevens in deze paragraaf ontleend aan de studies van J. Chen (1980), Hoofdst. 5 t/m 10, en T.W. Chinn (1969), pp. 30-63.

Tabel 7.1. Beroepen die door de Chinese migranten werden uitgeoefend in de periode 1850-1880

ongeschoolde arbeiders	20%
mijnwerkers	20%
landarbeiders	14%
ambachtlieden	14%
huisbedienden	14%
wasserijhouders	10%
overig	8%

Bron: Ping Chiu, 1963.

Buiten Californië, waar ongeveer 30.000 mannelijke Chinezen werkzaam waren, was de spreiding over verschillende arbeidssectoren geringer: immigranten waren daar vooral actief als ongeschoolde arbeider, mijnwerker en handelaar.

De Chinese arbeiders stonden bij hun werkgevers in het algemeen goed aangeschreven: ze waren betrouwbaar, leerden snel en waren niet gauw geneigd om te staken. Misschien wel het belangrijkste was dat ze goedkoper waren dan blanke arbeidskrachten. Van het loon dat een Chinese arbeider verdiende, kon niettemin een groot deel worden gespaard. Zo verdiende een Chinese spoorwegarbeider omstreeks 1860 ongeveer US\$ 35 per maand, waarvan hij rond de US\$ 18 aan eten besteedde. Onderdak werd gratis verschaft door de spoorwegmaatschappij. De aangegane schuld voor de overtocht kon aldus op korte termijn worden afbetaald.

Niet alle Chinezen waren arbeider. Onder de immigranten bevonden zich van meet af aan handelaren en kooplieden (Liu, 1992). Bovendien kwam het geregeld voor dat immigranten die aanvankelijk als arbeider een bestaan vonden, zich in de loop der jaren ontwikkelden tot ondernemer, bijvoorbeeld in de land- en tuinbouw of in de sigarenindustrie. Hoewel het in veel gevallen ging om eenmansbedrijven, waren er aan het eind van de negentiende eeuw ook verschillende Chinese ondernemingen van middelgrote omvang.

Naar schatting 20 procent van de Chinese immigranten was, bijvoorbeeld als winkelier of pensionhouder, uitsluitend werkzaam ten behoeve van de Chinese gemeenschap in Amerika. Hiertoe moeten echter ook degenen worden gerekend die illegale activiteiten (gokken, prostitutie) ontplooiden, die overigens zowel door de Amerikaanse samenleving als door de Chinese immigrantengroepering werden geaccepteerd. In San Francisco waren er omstreeks 1885 150 gokhuizen en 70 bordelen op een Chinese bevolking van bijna 30.000 personen.

Tussen 1850 en 1870 was de Chinese immigrantengroepering in Amerika vooral te vinden in Californië. Vanaf 1870 kon een toenemende spreiding van de Chinezen over verschillende Staten in West-Amerika worden waargenomen. Veel Chinezen vonden werk in de land- en tuinbouw of als arbeider bij de aanleg van de spoorweg. Enkele honderden Chinezen trokken naar het mid-westen en naar het oosten. In het hiernavolgende gedeelte zal nader op deze beroepssectoren worden ingegaan.

- *De mijnindustrie*

De eerste Chinese immigranten waren vooral actief in de mijnbouw. Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw werd een aanvang gemaakt met de ontginning van de goudmijnen in Amerika. Californië nam daarbij een centrale plaats in. Het aantal Chinese mijnwerkers was aanvankelijk nog zeer gering. Onder de bijna 58.000 mijnwerkers die in 1850 in Californië werkzaam waren, bevonden zich slechts 500 Chinezen. In de daaropvolgende jaren nam het aantal Chinese immigranten dat in de mijnen ging werken echter sterk toe. Omstreeks 1870 waren er in verschillende staten ruim 17.000 Chinezen werkzaam in de mijnindustrie, dat wil zeggen, ruim een kwart van het totale arbeidersbestand (US Bureau of the Census, 1870). In het algemeen fungeerde San Francisco als startplaats voor de mijnactiviteiten in Noord-Californië (YoungYu, 1981).

Aanvankelijk ondervonden de Chinese mijnwerkers geen problemen: ze werden door de omgeving als een curiositeit beschouwd en getolereerd. Van hun kant probeerden de Chinezen zoveel mogelijk problemen te vermijden. Zo lieten ze de ontginning van de rijkere mijnen over aan de blanke mijnwerkers en zochten ze hun mogelijkheden vooral in kleinere mijnen of in mijnen die reeds door de blanke mijnwerkers waren verlaten. Deze houding was ook in de daaropvolgende jaren kenmerkend voor de Chinese immigranten. Naarmate het aantal Chinese mijnwerkers toenam, groeide ook de vijandige houding jegens hen. In Californië leidde deze houding uiteindelijk tot de aanvaarding van een aantal wetten waarin werd vastgelegd, dat Chinese mijnwerkers zich moesten terugtrekken uit de mijnbouw. Ook buiten Californië waren Chinezen actief in de mijnbouw, onder meer in de kwikzilverindustrie en in de kolenmijnen. De kolenmijnen boden werk aan enkele honderden Chinese arbeiders. Zij werden aanvankelijk ingezet tijdens een staking van blanke mijnwerkers. Ook hier waren de verhoudingen tussen blanken en Chinezen slecht en in 1885 resulteerde dat in Rock Springs in een gewelddadige opstand van blanken tegen Chinezen. Daarbij vonden 28 Chinezen de dood (Kitano & Daniels, 1988:22).

- *De visindustrie*

Vanaf 1860 was er sprake van een geleidelijke toename van het aantal Chinezen dat werkzaam was in de Californische visindustrie. Er werden zelfs verschillende Chinese bedrijven opgericht. Rond 1870 had de Chinese visindustrie zich over de gehele kust van Californië verspreid. San Francisco, Monterey en San Diego vormden de stedelijke centra van deze industrie, maar ook binnen het deltagebied van de Sacramento-rivier was men actief. Een deel van de Chinese vissers bestond uit ex-mijnwerkers die vanwege de opgelegde belasting hun heil elders zochten. De Chinezen waren actief en succesvol in verschillende takken van de visindustrie. Rond 1880 werd bijvoorbeeld de garnalenindustrie vrijwel geheel beheerst door Chinese vissers. Voorts waren Chinese vissers actief in de schelpdierenindustrie en in de zalmindustrie. In 1881 waren 3.100 Chinezen, dat wil zeggen 75% van het totale personeelsbestand, werkzaam in de zalmindustrie aan de Columbia rivier.

Aangespoord door het succes van de belastingheffing in de mijnindustrie ging de overheid er echter toe over ook in andere beroepssectoren waar de Chinezen een belangrijke rol speelden belasting te heffen. Dat lot trof ook de Chinese vissers. Tevens werden wetten uitgevaardigd die de visvangst door Chinezen sterk aan banden legden. In de jaren tachtig liep het aantal Chinezen in de visindustrie dan ook sterk terug. Hun plaats werd ingenomen door Italiaanse vissers (Chinn, 1969:38).

- *Bouwwerkers en spoorwegarbeiders*

In de tweede helft van de negentiende eeuw groeide de bevolking in Californië aanzienlijk. Deze bevolkingstoename leidde tot een groot tekort aan huizen. Plaatselijke bouwbedrijven konden niet voldoen aan de vraag en om die reden werden geprefabriceerde huizen geïmporteerd. Een groot deel daarvan kwam uit China. Aangezien arbeidskrachten in Californië schaars waren, werd voor de constructie van deze huizen gebruik gemaakt van arbeiders uit China. Naarmate de bevolking in Californië groeide, konden bouwbedrijven ook in toenemende mate een beroep doen op plaatselijke bouwwerkers. Het aantal Chinese arbeidskrachten nam als gevolg daarvan geleidelijk af.

Chinese arbeiders hebben voorts een belangrijke rol gespeeld bij de aanleg van spoorlijnen (Latham, 1973:39). Vanwege de schaarse en instabiele arbeidsmarkt zag de Central Pacific Railroad zich bij de aanleg van de transcontinentale spoorlijn in 1865 genoodzaakt Chinese arbeidskrachten in te huren. Deze bleken uitstekend te voldoen en binnen korte tijd stonden er 3.000 Chinese arbeiders op de loonlijst. Er werden ook speciale agenten door het bedrijf aangesteld om Chinese arbeiders te werven. Hun aantal groeide snel uit tot bijna 13.000 personen en vanaf het moment

dat het lokale aanbod was uitgedund begon men zelfs arbeiders in China te recrutereren (Steiner, 1979:128).

Binnen korte tijd wisten de Chinese spoorwegaarbeiders zich een goede naam te verwerven. Zij werden beschouwd als vreedzame, ijverige en efficiënte arbeidskrachten. In de literatuur worden de Chinese immigranten overigens in het algemeen als hardwerkende arbeidskrachten beschreven (Hom, 1984).

Ook waren veel Chinezen betrokken bij de aanleg van spoorwegen in andere staten. Omstreeks 1880 waren in Washington, Idaho en Montana ongeveer 15.000 Chinese spoorwegaarbeiders werkzaam. Bij de aanleg van spoorwegen in Canada waren in 1882 bijna 6.500 Chinezen betrokken. Velen kwamen door het zware werk en de vaak zeer extreme weersomstandigheden vroegtijdig aan hun eind. Van de 6.500 Chinese spoorwegaarbeiders die in Canada werkten, is naar schatting 10 procent overleden ten gevolge van ziektes of ongelukken (Chinn, 1969:46).

- *Land- en tuinbouw*

Inschakeling van Chinese arbeiders in de land- en tuinbouw begon in Californië vanaf 1848. In die jaren was het aanbod van arbeidskrachten schaars. Californische fruitteelters maakten op grote schaal gebruik van Chinese arbeiders; hun activiteiten beperkten zich niet tot het oogsten van het fruit, maar omvatten ook de aanleg van de infrastructuur, zoals het bouwen van wegen, muren en wijnkelders.

Nadat de transcontinentale spoorlijn in 1869 was voltooid (Latham, 1973:78), zochten veel Chinezen een baan op het platteland. Exacte cijfers over het aantal Chinezen dat werkzaam was in de land- en tuinbouw ontbreken. Wel is duidelijk dat zij een dominante positie innamen waar het ging om tijdelijk werk en seizoenarbeid. De meeste Californische landbouwers hadden nog nauwelijks ervaring met fruitteelt. De opkomst en het succes daarvan is dan ook vooral te danken aan de kennis en vaardigheden van de Chinese immigranten. Omstreeks 1880 was 75 procent van de arbeiders in deze sector Chinees. Ook in deze sector van de arbeidsmarkt was er in die jaren echter sprake van toenemende anti-Chinese gevoelens (Daniels, 1988:56).

Geconfronteerd met deze vijandige houding en gewelddadigheden ontvluchtten veel Chinezen het platteland om zich vervolgens in de grote steden te vestigen. Ondertussen kwamen er vanwege de Chinese Exclusion Act geen nieuwe arbeiders uit China meer naar Amerika. Het aantal Chinese arbeiders op het platteland vermindert en hun plaatsen werden overgenomen door Japanners.

- *Chinese restaurants en wasserijen*

De Chinese immigranten onderscheidden zich van de blanke Amerikanen door hun religie, eigen normen en gewoonten in de sociale omgang. Daarnaast gaven zij ook de voorkeur aan hun eigen voedsel. Uit oude scheepsdocumenten blijkt dat grote hoeveelheden Chinees voedsel werden geïmporteerd, zoals gedroogde oesters, garnalen, paddestoelen en eendenvlees. In 1849 bestond in San Francisco reeds een Chinees restaurant. Aanvankelijk werden de restaurants vooral bezocht door de Chinese mijnwerkers. Langzamerhand raakten de Amerikanen ook gewend aan het Chinese voedsel en in een aantal restaurants werden zelfs Amerikaanse schotels geserveerd. Verschijnselen waarmee men in Amerika niet eerder was geconfronteerd, betroffen het zogenaamde Chinese theehuis, dat op zondagmiddag altijd druk bezocht werd, en het bezorgen van Chinees eten aan huis. Vanaf 1920 kan gesproken worden van een groeiende Chinese horecasector. Bepaalde restaurants waren zelfs voorzien van dansvloeren en de zogenaamde Chinatowns werden toeristische attracties.

Een tweede sector die in de loop der jaren uitgroeide tot een zeer bedrijvige arbeidstak waren de Chinese wasserijen. Aanvankelijk werden deze werkzaamheden in San Francisco verricht door vrouwen van Indiaanse of Spaans-Amerikaanse afkomst. Het arbeidsaanbod was echter schaars. Gedeeltelijk werd de vuile was dan ook per boot naar Hawaï of China getransporteerd. Het is duidelijk dat dit een nogal dure oplossing was (Chinn, 1969:63). De prijs daalde pas op het moment dat de Chinezen zich met deze werkzaamheden gingen bezighouden. Nadat de eerste Chinese wasserij was geopend in 1850 groeide het aantal wasserijen snel. Omstreeks 1870 waren er bijvoorbeeld in San Francisco al bijna 300 Chinese wasserijen met gemiddeld vijf personen in dienst. Ook de wasserijen ontkwamen uiteindelijk niet aan de effecten van de anti-Chinese beweging. Het aantal wasserijen nam dan ook geleidelijk weer af. Hoewel deze tak van Chinese bedrijvigheid door de introductie van stoommachines en toenemende mechanisering op den duur in verval raakte, was de betekenis ervan tot halverwege de twintigste eeuw nog aanzienlijk. Omstreeks 1960 bevonden zich bijvoorbeeld in en rond New York nog ruim 2.600 Chinese wasserijen (Kung, 1961:185).

- *Studenten en wetenschappers*

Eerder werd opgemerkt dat de Chinezen in Amerika arriveerden als *sojourner*. Rose Hum Lee (1960) omschrijft een dergelijke tijdelijke immigrant als “a person whose mental orientation is towards the home country. In the case of the Chinese sojourner residing in the US, his feeling of belongingness is to the Chinese village and district where he was born and reared, from which he eventually emigrated in search of a higher-economic status” (Lee, 1960:69). Een deel van deze migranten beschikte overigens over een goede opleiding.

Reeds vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw kwamen Chinezen als student of wetenschapper, bijvoorbeeld als *visiting scholar* of *research fellow*, naar Amerika. Hoewel deze groepering immigranten sociologisch gezien tot de categorie *sojourners* moet worden gerekend, onderscheidt zij zich daarvan in intellectueel opzicht. Zij staan er zelf op dat zij betiteld worden als ‘studenten en wetenschappers’. Na de Tweede Wereldoorlog groeide het aantal studenten in de Verenigde Staten van Amerika snel. In 1949 bedroeg het totaal aantal studenten 3.916, verspreid over heel Amerika. De hoogste concentratie was door de jaren heen te vinden in New York. De meesten keerden terug naar China en bleven daar de langste tijd van hun leven (Lee, 1960:88).

De toename van het aantal Chinese studenten na de Tweede Wereldoorlog stond niet op zichzelf. Als gevolg van de opheffing van een aantal beperkende maatregelen werden de mogelijkheden voor Chinezen om naar Amerika te emigreren in het algemeen namelijk verruimd.

7.5 GROEI EN SPREIDING VAN DE CHINESE POPULATIE IN AMERIKA NA DE TWEDE WERELDOORLOG

Na 61 jaar uitsluiting kwam er in 1943 een eind aan de bestaande Chinese Exclusion Act. Op dat moment bevonden zich naar schatting 78.000 Chinezen in de VS. Bijna 80 procent van hen was geboren in China (Sung, 1976:2). De wet van 1943 voorzag, naast de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor het Amerikaans staatsburgerschap, ook in een quota-regeling. Per jaar zouden voortaan 105 Chinezen worden toegelaten. Vervolgens bood een presidentieel directief in 1962 Chinezen die het communistisch regime in China wilden ontvluchten de mogelijkheid om naar Amerika te emigreren. Medio 1966 waren ruim 15.000 Chinese vluchtelingen op basis van deze regeling in Amerika gearriveerd. Ten slotte werd in 1965 een voorstel aangenomen dat leidde tot een aanzienlijke verruiming van de jaarlijkse quota voor Azi-

atische landen. Voor China hield dit in dat in plaats van 105 personen per jaar voortaan 20.000 Chinezen naar Amerika konden emigreren! Van de verruiming van de quota-regeling werd in de daaropvolgende jaren vrijwel volledig gebruik gemaakt. In de periode 1965-1974 arriveerden bijna 184.000 Chinezen in Amerika. Het percentage mannen en vrouwen was daarbij redelijk in evenwicht. Meer dan de helft van de immigranten maakte deel uit van een familie, waarbij ook sprake was van gezinshereniging.

Na de Tweede Wereldoorlog is de omvang van de Chinese bevolkingsgroep in Amerika sterk toegenomen. Deze groei was enerzijds het gevolg van de toenemende stroom migranten, anderzijds van natuurlijke bevolkingsaanwas. In tabel 7.2 wordt deze groei in beeld gebracht:

Tabel 7.2. Chinees-Amerikaanse populatie, 1960-1985

Jaar	aantal	toename per jaar in procenten
1960	237.292	5.8
1970	436.062	8.4
1980	812.178	8.6
1985 (schatting)	1.079.400	6.6

Bron: H.H.L. Kitano & R. Daniels, 1988, p. 48.

Het aantal Chinees-Amerikaanse personen van 16 jaar of ouder bedroeg in 1990 ruim 1,3 miljoen (Department Of Commerce, 1990). Vermoedelijk bedraagt de omvang van de totale populatie Chinezen in Amerika anno 1996 meer dan 1,5 miljoen personen.

Volgens de volkstelling van 1960 was bijna 75% van alle in Amerika wonende Chinezen gevestigd in drie staten, namelijk Californië, New York en Hawaï. Veertig procent van de Chinese migranten verbleef toen in Californië. New York en Hawaï telden elk ongeveer 16% Chinese immigranten. Vanaf 1970 trokken echter steeds meer Chinese migranten naar New York. Het aantal Chinezen in Californië groeide eveneens, maar dit was vooral een gevolg van de toename van het aantal geboorten en niet van immigratie. In tabel 7.3 wordt voor deze drie staten het percentage in Amerika geboren Chinezen en in het buitenland geboren weergegeven.

Tabel 7.3. Omvang van de populatie in Amerika en in het buitenland geboren Chinezen in 1970 (in procenten)

Staat	Percentage in Amerika geboren Chinezen	Percentage in het buitenland geboren Chinezen
Californië	54.4	45.6
New York	35.6	64.4
Hawaii	88.9	11.1

Bron: B.L. Sung, 1976, p. 8.

Hieruit blijkt dat de groei van het aantal Chinezen in New York vooral het gevolg is van de komst van nieuwkomers. In alle 50 staten van Amerika treft men thans Chinezen aan. Naast een grote concentratie Chinezen in Hawaii treft men echter vooral in de stedelijke agglomeraties langs de westkust en de oostkust veel Chinezen aan. Steden als San Francisco, Los Angeles, Honolulu, New York, Chicago en Houston herbergen de meest omvangrijke Chinese gemeenschappen en binnen deze steden zijn het weer bepaalde wijken, de zogenaamde Chinatowns, die de grootste concentraties herbergen.

Nog steeds geeft het merendeel van de nieuwe migranten er de voorkeur aan zich te vestigen in de Chinatowns (Wong, 1982:29). Het karakter van deze Chinatowns kan afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden overigens verschillen. Zo werd deze wijk in Los Angeles als gevolg van de aanleg van een spoorwegstation verdeeld in drie naast elkaar liggende, kleinere secties. Het oude Chinatown van Chicago werd als gevolg van een toename van het aantal inwoners sinds de jaren zestig sterk uitgebreid. De aanleg van een snelweg in Boston's Chinatown leidde er toe dat de Chinezen uit deze wijk vertrokken. Woonde in 1950 nog 57% van de Chinese populatie van Boston in Chinatown, in 1970 bedroeg dat percentage nog slechts negen. San Francisco's Chinatown kende daarentegen een grote toename van het aantal inwoners, terwijl er geen ruimte was om te expanderen. Het gevolg daarvan was onder meer dat de prijzen van onroerend goed omstreeks de jaren zeventig omhoog schoten. In New York was er weer wel voldoende ruimte om uit te breiden. In de periode 1960 tot en met 1975 is New York's Chinatown drie keer zo groot geworden. Deze uitbreiding is wel ten koste gegaan van andere wijken, zoals 'Little Italy' en de Joodse wijk, waarvan de inwoners op hun beurt weer naar andere regio's zijn getrokken (Sung, 1976:49). Duidelijk is dat zich binnen de diverse Chinatowns ook verschillende ontwikkelingsprocessen voordoen. Sommige wijken hebben in de afgelopen decennia een aanzienlijke groei laten zien, terwijl andere Chinatowns lang-

zaam aan het verdwijnen zijn of als gevolg van stadsvernieuwing een nieuw aanzien krijgen.

7.6 WIE WONEN ER IN DE CHINATOWNS?

Binnen de populatie Chinezen in Amerika kunnen verschillende subgroeperingen en categorieën Chinese migranten worden onderscheiden. Enerzijds kan er een subgroepering Chinezen worden onderscheiden die, gezien de redenen van haar verblijf in Amerika, nauwelijks of geen binding heeft met de Chinese migranten in de Chinatowns.² Anderzijds is er een vrij omvangrijke subgroepering Chinezen die woonachtig zijn in de etnische enclaves van de grote steden zoals San Francisco, New York en Los Angeles (Sung, 1976:33). Deze Chinatowns boden de meeste migranten van oudsher mogelijkheden voor opvang door familie, het vinden van werk, voorlopige huisvesting en eventueel een permanent verblijf.

Binnen deze tweede subgroepering kunnen verschillende categorieën Chinese migranten worden onderscheiden. Tussen de leden van deze in de Chinatowns gesitueerde gemeenschappen is sprake van een sterke sociale stratificatie. Daarbij spelen diverse criteria een rol, zoals verschillen in dialect, geboorteplaats, beroep, de periode van aankomst, levensstijl, de mate van gerichtheid op China of Amerika, inkomensniveau of leeftijd. Op basis van deze criteria maakt Wong (1982) een indeling in vijf categorieën Chinese migranten (Wong, 1982:27). In de eerste plaats kunnen de oude overzeese Chinezen als een aparte categorie worden gezien. Het betreft hier degenen die vóór 1965 in Amerika zijn gearriveerd. Door hard te werken en er een sobere levensstijl op na te houden, hebben deze oude Chinese migranten in het verleden een bestaan weten op te bouwen als eigenaar van een wasserette, als eigenaar van een traditioneel restaurant of als middenstander. Ze zijn gericht op behoud van de Chinese tradities en streven er niet naar te assimileren in de Amerikaanse samenleving.

In de tweede plaats kunnen de 'nieuwe immigranten' als aparte categorie worden onderscheiden. Deze Chinezen, die vanaf 1965 in Amerika zijn gearriveerd, zijn afkomstig uit de stedelijke gebieden van China. De reden om naar Amerika te emigreren, was voor deze Kantonees sprekende personen vooral gelegen in de materiële

² Hierbij kan worden gedacht aan studenten, zakenlieden of ambassadepersoneel, die tijdelijk in Amerika verblijven. Ook de Chinezen die als professional of wetenschapper tijdens de jaren '40 in Amerika verbleven en als gevolg van de oorlog het land niet uit mochten, kunnen tot deze categorie worden gerekend.

mogelijkheden die een land als Amerika hun bood, in de onderwijsfaciliteiten voor hun kinderen en in het verlangen naar politieke stabiliteit. Zij onderscheidden zich van de oude migranten door hun westerse levensstijl en door hun hogere opleidingsniveau. Deze nieuwe immigranten zijn vooral werkzaam in de textielindustrie en de gespecialiseerde restaurants.

De derde categorie migranten wordt gevormd door de Chinezen die in Amerika zijn geboren. Het merendeel van hen spreekt geen Chinees meer en is als professionaal werkzaam bij een Amerikaans bedrijf. Daarnaast behoort echter ook een aantal Chinees sprekende advocaten, accountants en medici tot deze categorie migranten. Niet zelden vestigt deze laatstgenoemde categorie zich in de Chinatowns en bouwt daar een Chinese klantenkring op. Over het geheel genomen is deze categorie migranten welvarender dan de categorie oude Chinezen en bestaat hun vriendenkring voornamelijk uit Amerikanen of Chinezen met dezelfde sociaal-economische achtergrond.

Een vierde categorie migranten bestaat uit in China geboren personen die via Taiwan of Hong Kong, veelal op goed geluk, naar Amerika zijn getrokken. Eenmaal aan land proberen zij een tijdelijke baan te vinden als hulp in een restaurant, als schoonmaker of als conciërge in één van de Chinese organisaties. Deze migranten nemen maatschappelijk gezien de laagste positie in en genieten geen enkele prestige binnen de Chinese gemeenschap.

De vijfde categorie migranten die zich in de Chinatowns hebben gevestigd zijn de zogenaamde bootvluchtelingen van Chinese afkomst, die aan het eind van de jaren zeventig werden verdreven uit Vietnam. Deze arbeidskrachten beginnen in de regel onderaan de maatschappelijke ladder en proberen daar aan de slag te komen als keukenhulp of bezorger in de catering-service.

Uit het voorgaande blijkt, dat de populatie Chinezen in de Chinatowns geen homogene groep vormt, maar heterogeen is samengesteld. Elke categorie onderscheidt zich door haar eigen karakteristieke migratiegeschiedenis en achtergronden. Als gevolg van deze onderlinge verschillen deden zich in het verleden geregeld conflicten voor. Aangezien de Amerikaanse wetgeving daarvoor vaak geen oplossing kon bieden, ging men er in eigen kring toe over organisaties in het leven te roepen om dergelijke geschillen te beslechten (Doo, 1973). De meeste Chinese organisaties zijn echter ontstaan in reactie op bedreigingen vanuit de omgeving. Zo werden de Chinese wasserijhouders in New York in de jaren dertig regelmatig gediscrimineerd in de vorm van spotprenten en cartoons. De plaatselijke overheden vaardigden vaak regels uit waardoor de Chinese ondernemers gedwongen werden extra belastingen te betalen. Veel Chinese bedrijven gingen als gevolg daarvan dan ook failliet. Men voelde

zich daardoor gedwongen de rijen te sluiten en onderling solidair te zijn (Wong, 1976). Ten einde inzicht te krijgen in de wijze waarop de Chinatowns zijn georganiseerd, is het van belang de verschillende typen Chinese organisaties en de onderlinge relaties daartussen in beeld te brengen. In § 7.7 zal daaraan aandacht worden besteed.

7.7 DE SOCIALE STRUCTUUR VAN DE CHINATOWNS

De meeste Chinatowns in de grote steden van Amerika vertonen overeenkomstige organisationele kenmerken. Vrijwel elke Chinatown kent een niet-officieel stadhuis met een eigen burgemeester. De verschillende Chinese organisaties vormen onderling vaak een nationaal netwerk.

Vooral in het verleden hebben de zogenaamde traditionele organisaties, verenigd in de Chinese Consolidated Benevolent Association (CCBA), een belangrijke rol gespeeld binnen de Chinese gemeenschap.³ Vanaf 1965 zijn er ook andere organisaties opgericht, zoals de vrijwilligersorganisaties, die beoogden tegemoet te komen aan de behoeften van de nieuwe immigranten. In grote lijnen kunnen drie categorieën organisaties worden onderscheiden, namelijk de 'traditionele organisaties', de 'nieuwe organisaties' en de 'vrijwilligers-organisaties' (Wong, 1982:14).

In vrijwel elke Amerikaanse stad waar een concentratie van Chinezen aanwezig is, zijn traditionele organisaties te vinden. In de grotere Chinatowns is er sprake van een hiërarchisch opgebouwde organisatiestructuur. Aan de top van de hiërarchie bevindt zich de CCBA. Verspreid over verschillende grote steden in Amerika zijn er ongeveer 20 CCBA's (Doo, 1973:639). In een stad als New York coördineert de CCBA bijna 60 organisaties. Daartoe behoren handelsverenigingen, recreatieve verenigingen en organisaties gebaseerd op familienaam, dialect of regionale afkomst. Onder aan de hiërarchie bevinden zich de zogenaamde 'fongs', verenigingen waarbij mensen zijn aangesloten die uit een bepaald dorp in China afkomstig zijn en bepaalde verwantschapsbanden onderhouden. Een echelon hoger bevinden zich de clan- of familie-organisaties. Deze verenigingen vervullen van oudsher verschillende functies. Naast het organiseren van sociale activiteiten, zoals de viering van Chinese feestdagen, beogen zij bepaalde rituelen in stand te houden, bijvoorbeeld met betrekking tot de voorouderverering. Ook fungeren zij als vangnet voor leden die geen werk of

³ De CCBA stelt zich primair ten doel de belangen van de traditionele Chinese immigranten te behartigen.

huisvesting hebben (Wong, 1982:18). Immigranten die geld wilden lenen om een eigen bedrijfje op te zetten, konden eveneens bij deze verenigingen terecht. Ook dienden deze organisaties als centra waar de oudere migranten elkaar konden ontmoeten.

Tot de traditionele organisaties worden ook de beroepsorganisaties en handelsverenigingen gerekend. Voorbeelden daarvan zijn de 'Chinese Hand Laundry Alliance' en de 'Chinese American Restaurant Association' (Hsuan Chen, 1941:55), beide opgericht in 1933. Ook bestaat er sinds 1930 een aparte Kamer van Koophandel voor Chinese ondernemers. Al deze organisaties stellen zich ten doel de belangen van de ondernemers te behartigen.

Het belangrijkste orgaan is de Chinese Kamer van Koophandel, waar veel invloedrijke Chinese ondernemers lid van zijn (Wong, 1982:21). Deze kapitaalcrachtige ondernemers fungeren als leiders van de Chinese zakenwereld, zij treden op als sponsors voor bepaalde projecten die de gemeenschap ten goede komen en zij zijn de drijvende kracht achter bepaalde commerciële activiteiten. Met deze handelwijze verwerven zij aanzien en prestige, die zij weer kunnen aanwenden om hun eigen ondernemingen uit te breiden. De meeste kleinere Chinese ondernemers kijken op tegen hun rijkdom, macht en kennis.

Een tweede categorie organisaties wordt gevormd door de zogenaamde 'nieuwe organisaties'. Deze organisaties verschillen in diverse opzichten van de traditionele organisaties. In de eerste plaats is hun bestaan van tamelijk recente datum en vallen zij niet onder de controle van de CCBA.

In de tweede plaats bestaan de leden van deze nieuwe organisaties uit personen met een verschillende economische en sociale achtergrond. Met de komst van een grote stroom nieuwe immigranten vanaf 1965 is het ledenaantal van deze organisaties aanzienlijk gegroeid. Voorbeelden van dergelijke organisaties zijn de 'Organization of Chinese Americans (OCA)' met meer dan 3.000 leden en de 'National Association of Chinese Americans (NACA)'. Veel jongere, goed opgeleide en Engels sprekende personen zijn bij deze organisaties aangesloten (Chen 1980:244). Alleen al in een stad als New York bestaan meer dan 200 van dergelijke organisaties, die vooral een sociale en recreatieve functie vervullen. Op enkele verenigingen na, die zich bezighouden met de mensenrechten in China, zijn deze organisaties a-politiek van karakter.

De derde categorie organisaties wordt gevormd door een cluster van verschillende vrijwilligers- en vakbondsorganisaties, die banden hebben met de overheid, de kerken, grote Amerikaanse vakbondsorganisaties en charitatieve instellingen. Deze or-

organisaties beogen een brugfunctie te vervullen tussen de Chinese gemeenschappen in de Chinatowns en de Amerikaanse samenleving (Wong, 1982:23). Het ontstaan van deze organisaties is terug te voeren op het groeiend bewustzijn van een eigen identiteit, de toenemende sociale problemen die de immigratie van Chinezen na 1965 met zich meebracht en de groeiende aandacht van de overheid voor de positie van bepaalde migrantengroeperingen.

De relatie tussen deze organisaties en de verenigingen die vallen onder de CCBA is tamelijk gespannen. De CCBA wordt verweten onvoldoende tegemoet te komen aan de behoeften van de minder draagkrachtigen in de Chinatowns. De CCBA verwijt deze vrijwilligersorganisaties op haar beurt primair uit te zijn op eigenbelang. De problemen die zich daarbij voordoen, hebben vooral te maken met het feit dat men zich richt op dezelfde doelgroepen, zoals ouderen en werklozen, en dus elkaars concurrent vormt.

In de afgelopen 50 jaar zijn de Chinatowns in de grote steden qua sociale structuur veranderd. Tot medio de jaren zestig van de 20ste eeuw namen de traditionele organisaties een belangrijke plaats in binnen het sociale leven van de Chinese gemeenschap. Na 1965 hebben nieuwe organisaties deze leidende rol voor een groot deel overgenomen. De traditionele organisaties waren niet in staat de hedendaagse sociale problemen, waarmee de nieuwe migranten en de in Amerika geboren Chinezen werden geconfronteerd, op te lossen (Doo, 1973: 652). Met het ontstaan van allerlei nieuwe verenigingen en associaties is de organisatiegraad in veel Chinatowns in zo sterke mate toegenomen dat er sprake is van onderlinge competitie. Al deze organisaties beogen de Chinese gemeenschap te dienen en hebben daartoe hun eigen methoden en werkwijzen ontwikkeld. Er wordt dan ook wel gesteld dat de Chinese gemeenschap in Amerika overgeorganiseerd is.

De grote aantallen migranten die zich sinds het eind van de jaren zestig in de diverse Chinatowns hebben gevestigd, hebben ook geleid tot een toenemende economische bedrijvigheid. Veel nieuwe immigranten hebben, vaak daartoe door de omstandigheden gedwongen, geprobeerd als eigen ondernemer een bestaan op te bouwen in de nieuwe samenleving.

7.8 CHINESE ONDERNEMINGEN IN AMERIKA

Uit onderzoek blijkt, dat er in 1970 meer dan 21.000 Chinese ondernemingen in Amerika waren. Vergeleken met het aantal ondernemingen dat in handen was van andere Aziatische bevolkingsgroepen namen de Chinezen daarmee, na de Japanners,

de tweede plaats in (Szeto, 1980:14). De staat Californië telde in 1970 de meeste Chinese ondernemingen, namelijk 5.136, gevolgd door New York met 1.976 ondernemingen en Hawaï met 1.389 ondernemingen. Op grote afstand volgden staten als Texas en Washington met rond de 300 Chinese ondernemingen. De grootste concentratie Chinese ondernemingen aan de westkust is te vinden in het gebied rond San Francisco en Oakland, waar bijna 2.400 bedrijven zijn gevestigd. Twintig procent van de totale Chinese populatie woont in dit gebied. De Chinese ondernemers opereren daar in diverse sectoren van de arbeidsmarkt. Meer dan 50% van de Chinese ondernemers in San Francisco en Oakland was in 1970 actief in de kleinhandel en het merendeel van deze bedrijven bestond uit restaurants, kruideniers of souvenirwinkels. Van de 242 kruideniers die daar in handen waren van Aziatische ondernemers was 97% in het bezit van Chinese ondernemers (SMSA, 1975:30). Voor de restaurants bedroeg dat percentage 90.

Aan de oostkust zijn de Chinese ondernemingen geconcentreerd in het gebied rond New York (Sung, 1976:183). Een sector die daar in de afgelopen jaren sterk is gegroeid, is de textielindustrie. In 1970 waren er in New York 150 naai-ateliers. In 1980 was dit aantal reeds verdubbeld. Deze groei is enigszins verklaarbaar. Als gevolg van de grote instroom van migranten na 1965 is er in deze branche een omvangrijk aanbod van vrouwelijke arbeidskrachten ontstaan. Veel Chinese vrouwen geven de voorkeur aan een beroep als naaister boven een andere baan, omdat er geen kennis van de Engelse taal wordt vereist. Bovendien zijn de werktijden flexibel, zodat veel vrouwen in staat worden gesteld te werken.

Andere sectoren waarin Chinese ondernemers zijn te vinden, zijn de kleinhandel, de wasserijen en de horeca. De omvang van het aantal wasserijen neemt sinds de jaren zestig overigens geleidelijk af (Wong, 1982:42). De horecasector heeft na 1965 een aanzienlijke groei te zien gegeven. Deze groei heeft zich vooral voorgedaan in de Chinatowns van een aantal grote steden. Zo schatten Tuchman & Levine (1990) het aantal Chinese restaurants in de stad New York op 1.500. Niet voor niets wordt New York dan ook 'The Chinese Food Capital of the United States' genoemd.

Op zijn beurt heeft de bedrijvigheid in de Chinese horecasector weer een positief effect op de werkgelegenheid in andere sectoren van de arbeidsmarkt. Chinese groentensoorten worden verbouwd op akkers in New Jersey en Long Island. Er bestaan Chinese transportbedrijven, groothandelaren, bamifabrieken, constructiebedrijven, architectenbureaus en im- en exportbedrijven, die nauwe relaties onderhouden met de Chinese restaurants en veelal daaraan ook hun bestaansrecht ontleen. Deze groei van het aantal Chinese restaurants heeft zich niet alleen voorgedaan in New York, maar ook in andere stedelijke agglomeraties. Op de wijze waarop die ontwik-

keling heeft plaatsgevonden en wat medio de jaren negentig de omvang van de Chinese horecasector in Amerika is, zal in hoofdstuk 8 nader worden ingegaan.

7.9 HET OPLEIDINGS- EN INKOMENSNIVEAU VAN DE CHINESE POPULATIE IN AMERIKA

Een groot deel van de huidige Chinese bevolkingsgroep in Amerika heeft een hoge opleiding genoten. Een kwart van de mannelijke bevolking, ouder dan 16 jaar, en een zesde van de vrouwelijke populatie, ouder dan 16 jaar, heeft een college-opleiding voltooid. Voor de categorie personen tussen de 25 en 34 jaar geldt, dat ruim 50% van de mannelijke en meer dan 35% van de vrouwelijke Chinese populatie een college-opleiding of academische studie had afgerond (Department of Commerce, 1970). Verwacht mag worden dat het opleidingsniveau van toekomstige generaties zal toenemen. Ongeletterdheid komt vrijwel niet meer voor onder de jongeren in de leeftijdsklasse van 20 tot en met 24 jaar en meer dan 85% van deze jongeren heeft een middelbare schoolopleiding voltooid.

Wanneer gekeken wordt naar de oudere Chinezen vanaf 65 jaar ontstaat er echter een ander beeld: 38% van de mannen en ruim 57% van de vrouwen blijken niet meer dan vijf jaar schoolopleiding te hebben gevolgd. Zoals uit tabel 7.4 blijkt, geldt voor 11% van de Chinese populatie zelfs dat men helemaal geen schoolopleiding heeft genoten.

Tabel 7.4. Aantal jaren schoolopleiding dat is voltooid door personen van 25 jaar of ouder in procenten in 1970

	Chinezen	Blanken	Afro-Ame- rikanen	Japanners
Totaal aantal personen van 25 jaar of ouder	227.165	109.900.000	10.375.000	353.707
geen opleiding	11.1	1.6	3.3	1.8
1-4 jaar lagere school	5.1	3.9	11.3	2.4
5-7 jaar lagere school	10.7	8.3	18.7	6.3
8 jaar lagere school	5.6	13.6	10.5	8.5
1-3 jaar middelbare school	9.7	16.5	24.8	12.3
4 jaar middelbare school	21.2	35.2	21.2	39.3
1-3 jaar 'college'	11.0	10.7	5.9	13.6
4 of meer jaar 'college'	25.6	11.6	4.4	15.9
aantal jaren genoten schoolopleiding (mediaan)	12.4	12.2	9.8	12.5
percentage dat middelbare school heeft afgerond	57.8	52.3	31.4	68.8

Bron: US Department of Commerce, Subject Reports, 1970.

Uit bovenstaand overzicht kan worden opgemaakt, dat er met betrekking tot de schoolopleiding van de Chinese populatie sprake is van extremen. Enerzijds is een groot segment hoog opgeleide personen aanwezig, terwijl de Chinese populatie anderzijds zeven maal zoveel ongeletterden telt als bij de blanke populatie het geval is. Wat hier meespeelt is, dat voortgezet onderwijs niet wordt gesubsidieerd door de Chinese overheid, net zo min als in Hong Kong of Taiwan. Onderwijs is in die landen niet verplicht. Het gevolg daarvan is dat slechts degenen die het zich financieel kunnen veroorloven voor hun kinderen een vervolgopleiding kunnen betalen (Sung, 1976:58).

Veel oudere Chinese vrouwen zijn bovendien groot gebracht in een cultuur, waarin gold dat onderwijs aan vrouwen niet besteed is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bijna 15% van de Chinese vrouwen in Amerika minder dan vijf jaar schoolopleiding heeft genoten, terwijl 10% zelfs nooit naar school is geweest. De beroepsmogelijkheden van deze in het buitenland geboren vrouwen zijn dan ook zeer gering en vrijwel beperkt tot de meest eenvoudige en uitvoerende banen.

In Amerika bestaat wel een schoolplicht tot de leeftijd van 16 jaar. De kinderen die in Amerika zijn geboren en opgegroeid, hebben, veelal daartoe aangespoord door hun ouders, in de regel dan ook voldoende schoolopleiding genoten. Meer dan een derde van de in Amerika geboren Chinezen volgt een college- opleiding.

Is een goede schoolopleiding ook een garantie voor het vinden van een baan? Verwacht mag worden dat de kans op het vinden van werk toeneemt, naarmate men een betere opleiding heeft genoten. Voor de Chinese populatie is er echter sprake van een gedifferentieerd beeld. Ruim 10% van degenen die geen opleiding hebben genoten, is namelijk werkloos, terwijl ditzelfde percentage ook geldt voor degenen die een academische opleiding hebben afgerond. Daarnaast ervaren veel Chinese werknemers dat zij vaak overgekwalificeerd zijn voor het werk dat zij doen. Omstreeks 1970 beschikte 60% van de Chinese werknemers in het bankwezen over een college-opleiding, terwijl hiervoor slechts een middelbare opleiding was vereist (Sung, 1976:62). De meest waarschijnlijke reden dat veel afgestudeerde Chinezen geen werk vinden, is dat zij geen werk mogen aanvaarden of hun status van student moeten behouden zolang zij in Amerika verblijven.

Voorts blijkt dat degenen die een bij hun opleiding passende functie vinden niet altijd daarnaar beloond worden. Vastgesteld kan worden dat het inkomen van werknemers met een vergelijkbare opleiding, maar afkomstig uit verschillende bevolkingsgroepen, aanzienlijk kan verschillen. Een hoger opleidingsniveau betekent voor veel Chinese werknemers niet dat men ook beter betaald wordt. Vergeleken met zowel blanke als Afro-Amerikaanse werknemers met een vergelijkbare opleiding vormen Chinese academici de slechtst betaalde categorie werknemers (Department of Commerce, 1970).

7.10 DE ARBEIDSMARKT VOOR CHINEZEN

In 1970 bedroeg het aantal Chinese personen dat actief was op de arbeidsmarkt of op zoek was naar een baan ongeveer 190.000 personen op een totale populatie van 437.000. Als gevolg van de grote stroom Chinese migranten en de natuurlijke groei van de Chinese populatie in Amerika in de jaren zeventig en tachtig is, zoals uit tabel 7.5 blijkt, het aantal Chinezen dat inmiddels deel is gaan uitmaken van de beroepsbevolking aanzienlijk gegroeid.

Tabel 7.5. Aantal werkzame Chinese personen van 16 jaar of ouder, 1990.

Beroep	Aantal absoluut (%)
leidinggevenden en professionals	278.384 (36.6)
technici, verkopers en administratief personeel	244.871 (32.1)
dienstensector	132.269 (17.4)
land- en tuinbouw, visserij	2.834 (0.4)
ambachtslieden	45.014 (5.9)
operators en arbeiders	58.109 (7.6)
Totaal	761.481 (100.0)

Bron: 1990 Census of Population (1990CP-3-5), Asians and Pacific Islanders in the US, US Dept. of Commerce, Economics and Statistics Administration, August 1993.

Zoals eerder opgemerkt vormt de textielindustrie een belangrijke groeisector, waar vooral nieuwe, vrouwelijke immigranten veel werk vinden. Omstreeks 1970 was bijna 44% van de vrouwelijke arbeidskrachten in New York, een stad waar zich veel nieuwkomers hebben gevestigd, in die branche werkzaam (Wong, 1982:41). De beter opgeleide, in Amerika geboren, Chinese vrouwen vinden veelal een kantoorbaan als boekhouder, kassier, secretaresse of typiste. Wat voorts opvalt is dat steeds meer Chinese arbeidskrachten zich een relatief goede positie weten te verwerven op de reguliere arbeidsmarkt. Het betreft hier beroepen als ingenieur, wetenschapper of medicus. Hoe is de belangstelling voor dergelijke richtingen te verklaren? Sung (1976) ziet daarvoor verschillende redenen. Een daarvan is dat in China veel belang wordt gehecht aan wetenschap en technologie. In een poging de achterstand op de westerse ontwikkelingen op dit terrein in te lopen, spande men zich op dit gebied extra in.

In de tweede plaats speelt mee dat studenten bij voorkeur kiezen voor exacte studies, omdat daarvoor minder kennis van de Engelse taal is vereist en dergelijke studies minder sociale vaardigheden en omgang met anderen vereisen.

Een derde reden is dat de ouders zich een duidelijke voorstelling kunnen maken van dergelijke beroepen. Vandaar dat ook een carrière in die richting wordt toegejuicht. Voor de Chinezen in Amerika is de toegang tot deze arbeidssector ook gemakkelijker dan tot andere segmenten van de arbeidsmarkt.

Ten slotte valt op dat de belangstelling voor een baan bij de overheid afneemt. Bedroeg het aantal Chinese werknemers dat in 1970 in dienst was van de overheid nog één op vijf, in 1990 bedroeg deze verhouding één op zeven.⁴ Enerzijds heeft dit

⁴ 1990, Census of Population (1990 CP-3-5). Asians and Pacific Islanders in de US. US Department of Commerce. Economics and Statistics Administration, August 1993.

te maken met het feit dat veel nieuwkomers niet in aanmerking komen voor een baan bij de overheid. Zij zouden daarvoor ondermeer over onvoldoende kennis van de Engelse taal beschikken. Anderzijds speelt echter mee dat een carrière bij de overheid in het verleden werd gezien als een route die de Chinezen in staat stelde om hun traditionele loopbaanpatroon te ontstijgen. Sinds de jaren tachtig vinden veel Chinese werknemers echter vooral hun weg naar de private sector.

Eerder werd opgemerkt dat onvoldoende beheersing van de Engelse taal moeilijkheden voor de migrant kan opleveren. Deze problematiek is ook duidelijk waarneembaar bij de categorie oudere Chinese migranten in Amerika. In 1970 bestond 13.4% van de Chinese populatie in Amerika uit personen van 55 jaar of ouder. Het grootste deel van hen bestond uit vrouwen. In feite kunnen er twee categorieën ouderen worden onderscheiden. Enerzijds zijn er de ouderen die reeds decennia lang in de Chinatowns hebben gewoond. Deze categorie ouderen heeft in de loop der jaren de kwaliteit van de leefomstandigheden zien verslechteren. Zij moeten rondkomen van een zeer bescheiden inkomen en zijn min of meer gedwongen hun laatste jaren in zogenaamde residentiële hotels te slijten (Chen, 1980:236). In een stad als San Francisco bestaan meer dan 120 van dergelijke hotels die meer dan 5.000 ouderen herbergen (Liu e.a., 1980). Anderzijds zijn er de ouderen die meer recent naar Amerika zijn geëmigreerd. Deze laatstgenoemde categorie is mobieler en in staat bepaalde keuzes te maken. Voor hen is de ruimte in deze hotels een grote verbetering vergeleken met de woonsituatie in het thuisland, waar zij vaak gedwongen waren met meer personen in een kleine ruimte te leven. Met het feit dat zij in een nieuwe omgeving de beschikking hebben over een eigen kamer en vriendenkring zijn zij zeer tevreden. Naast deze residentiële hotels zijn oudere Chinezen ook gehuisvest in andere typen woningen. Zolang zij het zich kunnen veroorloven betrekken zij een appartement of kleine woning.

Veel oudere Chinezen zijn van mening dat zij tekort zijn gekomen in hun leven. Uit een onderzoek dat in 1980 werd uitgevoerd, bleek dat minder dan 10% van de in de Chinatowns wonende Chinezen tevreden was met zijn bestaan, terwijl het percentage voor de Amerikaanse bevolking als geheel 50 bedroeg. De inwoners van deze Chinatowns waren minder hoopvol gestemd over de toekomst en 33% vond dat zij onvoldoende had bereikt in het leven (Loo & Yong Yu, 1980).

7.11 DE CHINEZEN IN AMERIKA: EEN MODEL-MINDERHEIDSGROEPERING?

Een belangrijke ontwikkeling die vanaf de jaren zestig was waar te nemen betrof het gegeven dat de Chinees-Amerikaanse populatie steeds meer werd beschouwd als een model-minderheidsgroepering en als voorbeeld ging dienen voor andere etnische groeperingen in Amerika. Chinees-Amerikaanse scholieren en studenten blijken bij vaardigheids- en intelligentietesten hoog te scoren en goede studieresultaten te behalen (Hirschman & Wong, 1981). Ook als ondernemer blijken Chinees-Amerikanen het vaak zeer goed te doen. Zo komen verschillende Chinese namen voor op diverse lijsten van de meest succesvolle zakenlieden. Het zelfprestige van de Chinees-Amerikaanse bevolkingsgroep werd in de loop der jaren dan ook opgevijseld door de positieve berichtgeving in de pers.

Een van de gevolgen daarvan was dat verschillende Chinese (politieke) leiders in de openbaarheid durfden treden en de omgeving attendeerden op de behoeften en de achterstand binnen de Chinees-Amerikaanse bevolkingsgroep. Zo werd duidelijk dat de geringe participatie op het politieke vlak en het feit dat slechts op zeer bescheiden schaal gebruik werd gemaakt van de aanwezige voorzieningen vooral te wijten zou zijn aan het gebrek aan kennis van de Engelse taal, aan de onbekendheid met het Amerikaanse politieke systeem en aan culturele verschillen. Ook werd duidelijk dat op een aantal plaatsen, met name in Chinatown in San Francisco, het werkloosheidspercentage tweemaal zo hoog was als het gemiddelde, dat tweederde van de bestaande huisvesting niet aan de normen voldeed en dat tuberculose zes keer zo vaak voorkwam als het nationaal gemiddelde (Kitano & Daniels, 1988:49).

De vraag is dan ook hoe het mogelijk is dat enerzijds gesproken wordt van een model-minderheidsgroepering (Winnick, 1990), terwijl er anderzijds sprake blijkt te zijn van een groot aantal sociale problemen, zoals discriminatie, onvoldoende taalbeheersing en gebrek aan opleiding en vaardigheden. Hoewel deze gegevens op het eerste gezicht met elkaar in tegenspraak lijken te zijn, blijken ze toch met elkaar te corresponderen, wanneer wordt bedacht dat er in Amerika in feite gesproken zou kunnen worden van twee populaties Chinees-Amerikanen. Enerzijds kunnen, zoals eerder opgemerkt, de in Amerika geboren Chinezen als een aparte populatie worden onderscheiden; deze groepering heeft over het algemeen een voortgezette opleiding genoten, behoort tot de *middle class* en woont niet in de Chinatowns. Deze Amerikaan van Chinese afkomst wil Amerikaans burger worden genoemd en voelt zich geen *marginal man* (Lee, 1960:113). Men volgt de Amerikaanse leefwijze, hoewel ook binnen deze groepering in sommige gevallen, bijvoorbeeld in San Francisco's Chinatown, nog 5-generatie huishoudingen te vinden zijn. Over het algemeen kan echter gesproken worden van een aanzienlijke mate van integratie. Zakenleven en familielevens

zijn van elkaar losgekoppeld, men heeft frequent contact met Amerikanen van niet-Chinese afkomst en men bezoekt Amerikaanse winkels, die op hun beurt weer speciaal Chinezen in dienst nemen om de Chinese klanten beter te kunnen helpen. Men draagt, behalve bij enkele bijzondere gelegenheden, geen Chinese kleding meer en het opleidingsniveau is sterk toegenomen (Lee, 1960:121).

Tussen de verschillende generaties doen zich overigens nog wel (culturele) conflicten voor. Deze zijn veelal terug te voeren op een verschil in houding ten opzichte van tradities, normen en gewoonten. Tussen de eerste en de meer westers georiënteerde tweede generatie komen verschillen in opvatting over liefde, trouwen, scheiden en hertrouwen voor en deze kunnen een bron van conflict zijn (Hsu, 1981:347). Soms wordt ook anders gedacht over de bron van inkomsten van de ouders, die in het verleden voornamelijk op economische verbetering van hun positie hebben gelet. Het verdienen van geld was belangrijker dan de bron. Zo komt het voor dat kinderen zich schamen voor hun ouders, die geld verdienen in de loterijverkoop. Ook het gebruik van de Engelse taal door de kinderen leidde vaak tot problemen.

Conflicten ontstaan niet alleen tussen de leden van de eerste en de tweede generatie, maar doen zich ook voor tussen de leden van de tweede en de derde generatie. Andere denkbeelden over opleiding, beroep en huwelijk kunnen leiden tot meningsverschillen. Problemen die voortvloeiden uit het al dan niet beheersen van de Engelse taal komen hier nauwelijks voor, omdat zowel de ouders als de kinderen de taal voldoende beheersen.

Anderzijds kunnen de Chinese immigranten die recentelijk in Amerika zijn gearriveerd, worden onderscheiden. Deze personen hebben vaak geen opleiding genoten, beheersen de Engelse taal onvoldoende en wonen in de Chinatowns. Hierbij moet overigens worden opgemerkt dat een deel van de Chinezen die recentelijk in Amerika zijn aangekomen weliswaar arm is, maar van huis uit wel goed is opgeleid en tot de middle-class behoorde.

Gelet op deze tweedeling is het dan ook de vraag of de term modelminderheidsgroepering wel zo gelukkig is gekozen. In feite is er sprake van een populatie van naar schatting meer dan 1,5 miljoen Chinees-Amerikanen, die gekenmerkt wordt door veel onderlinge verschillen.

7.12 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit hoofdstuk is ingegaan op de emigratie van de Chinezen naar Amerika en de ervaringen die zij daar sinds hun aankomst hebben opgedaan. Voorts is aan de hand van een aantal kenmerken geprobeerd een globaal beeld te schetsen van de positie die deze bevolkingsgroep thans inneemt.

Vanaf 1850 is er sprake van een omvangrijke stroom Chinese migranten naar Amerika. Aanvankelijk waren zij vooral te vinden in Californië, waar zij werkzaam waren in de mijnindustrie. Vanaf 1870 weken zij ook uit naar andere staten, waar zij ondermeer emplooi vonden als bouwvakker, spoorwegaarbeider, boer of visser. Evenals veel andere migrantengroeperingen vestigden deze Chinezen zich vaak in concentraties binnen bepaalde gebieden. Aldus kon men in de eigen taal blijven communiceren en de onderlinge contacten handhaven.

Gedurende een aantal decennia konden zij vrijwel zonder problemen aan de slag komen, maar in de loop der jaren veranderde de houding van de blanke bevolkingsgroep echter en waren zij steeds minder welkom. Deze anti-Chinese houding resulteerde uiteindelijk in de invoering van de Chinese Exclusion Act in 1882, als gevolg waarvan het aantal Chinese migranten in Amerika sterk terugliep.

Tot 1943 was het voor Chinese migranten niet toegestaan Amerikaans staatsburger te worden, ongeacht de duur van het verblijf aldaar.

Vanaf 1943 werden de mogelijkheden voor emigratie van Chinezen naar Amerika weer enigszins verruimd. Sindsdien werden er jaarlijks 105 Chinese immigranten in Amerika toegelaten. In de daaropvolgende twee decennia werden verschillende tijdelijke wetten aanvaard, op basis waarvan enkele duizenden Chinezen naar Amerika konden emigreren. De invoering van de Immigratiewet van 1965, als gevolg waarvan jaarlijks 20.000 Chinese migranten werden toegelaten, luidde een nieuwe fase in. In de daaropvolgende jaren groeide het aantal Chinezen zeer snel. Thans wonen er naar schatting 1,5 miljoen Chinezen in de Verenigde Staten van Amerika.

Het is niet goed mogelijk de populatie Chinezen in Amerika als geheel te karakteriseren. Er is namelijk sprake van een gedifferentieerd beeld. Chinese migranten zijn in alle staten van Amerika vertegenwoordigd. Naast een grote populatie in Hawaï zijn ze echter vooral geconcentreerd in een aantal staten aan de westkust en de oostkust, met name in de Chinatowns van verschillende grote steden. Deze stedelijke agglomeraties kenmerken zich door een specifieke sociale organisatie en vormen een bron van werkgelegenheid voor de Chinese immigranten. Omstreeks 1970 telden de VS meer dan 21.000 Chinese ondernemingen. Veel daarvan zijn gesitueerd in een aantal grote Chinatowns.

Wanneer gekeken wordt naar het opleidings- en inkomensniveau kan gesproken worden van een zekere tweedeling binnen de Chinees-Amerikaanse gemeenschap.

Eenzijds bestaat er een goed opgeleide groepering, die naar verhouding een hoge levensstandaard heeft en die in cultureel opzicht redelijk is geassimileerd. Anderzijds is er een groepering personen die geen of nauwelijks opleiding heeft genoten, niet deelt in de welvaart en nog steeds in sterke mate Chinese tradities en gewoonten in stand houdt. Wat het opleidingsniveau van de Chinees-Amerikanen betreft dient er dan ook met enige nadruk op gewezen te worden dat er sprake is van twee extremen: er kan zowel een (zeer) goed opgeleide groepering (een kwart van de mannen en een zesde van de vrouwen) worden onderscheiden als een groepering die geen formele opleiding heeft genoten (11%) (Kitano & Daniels, 1988: 45).

Ondanks het relatief grote aantal goed opgeleide personen is het gemiddelde inkomen van Chinese werknemers lager dan dat van blanke werknemers. Dit verschil is mogelijk te wijten aan de van oudsher bestaande vooroordelen en vormen van discriminatie jegens de Chinees-Amerikanen en de uitsluiting van bepaalde beroepssectoren. Ook de positie van de Chinese beroepsbeoefenaren geeft overigens een divers beeld te zien. Enerzijds is er een concentratie te zien van Chinezen die als professional of technicus werkzaam zijn, anderzijds is een grote groep werkzaam in de dienstverlenende sector. In middenkader-beroepen zijn relatief weinig Chinezen actief. Als boer, ongeschoolde arbeider of bediende – beroepen waarin Chinezen in het verleden sterk vertegenwoordigd waren – zijn ze nauwelijks nog werkzaam. De Chinese wasserijen zijn langzaam maar zeker aan het verdwijnen. Het restaurantwezen vormt daarentegen nog steeds een zeer belangrijke bron van werkgelegenheid. Een groot aantal van deze restaurants is gevestigd in de Chinatowns van de grote steden.